

VALG: Hvem er disse flytvelgerne? Hva mener de?

Vinner man valget hvis man vinner flytvelgerne?

KRONIKK

BERNT AARDAL

Institutt for statsvitenskap, UiO

JOHANNES BERGH

STINE HESSTVEDT

Institutt for samfunnsforskning

De siste årene har det politiske vokabularet blitt utvidet med et nytt ord: «flytvelgere». Dette er velgere som ikke helt kan bestemme seg for om de skal stemme Arbeiderpartiet eller Høyre. Flytvelgerne sies å være del av en urban, velutdannet middelklasse som ikke er synderlig opptatt av skarpe ideologiske skiller mellom «hovedmotstanderne» i norsk politikk. Videre tillegges de stor innflytelse over valgutfallet: I Dagsavisen 13.8 spekulerer Hege Ulstein i om flytvelgerne kan ha kostet Ap valgseieren i 2013. I Morgenbladet 21.8 antyder Aslak Bonde at flytvelgerne kan avgjøre valget for Arbeiderpartiet i Oslo.

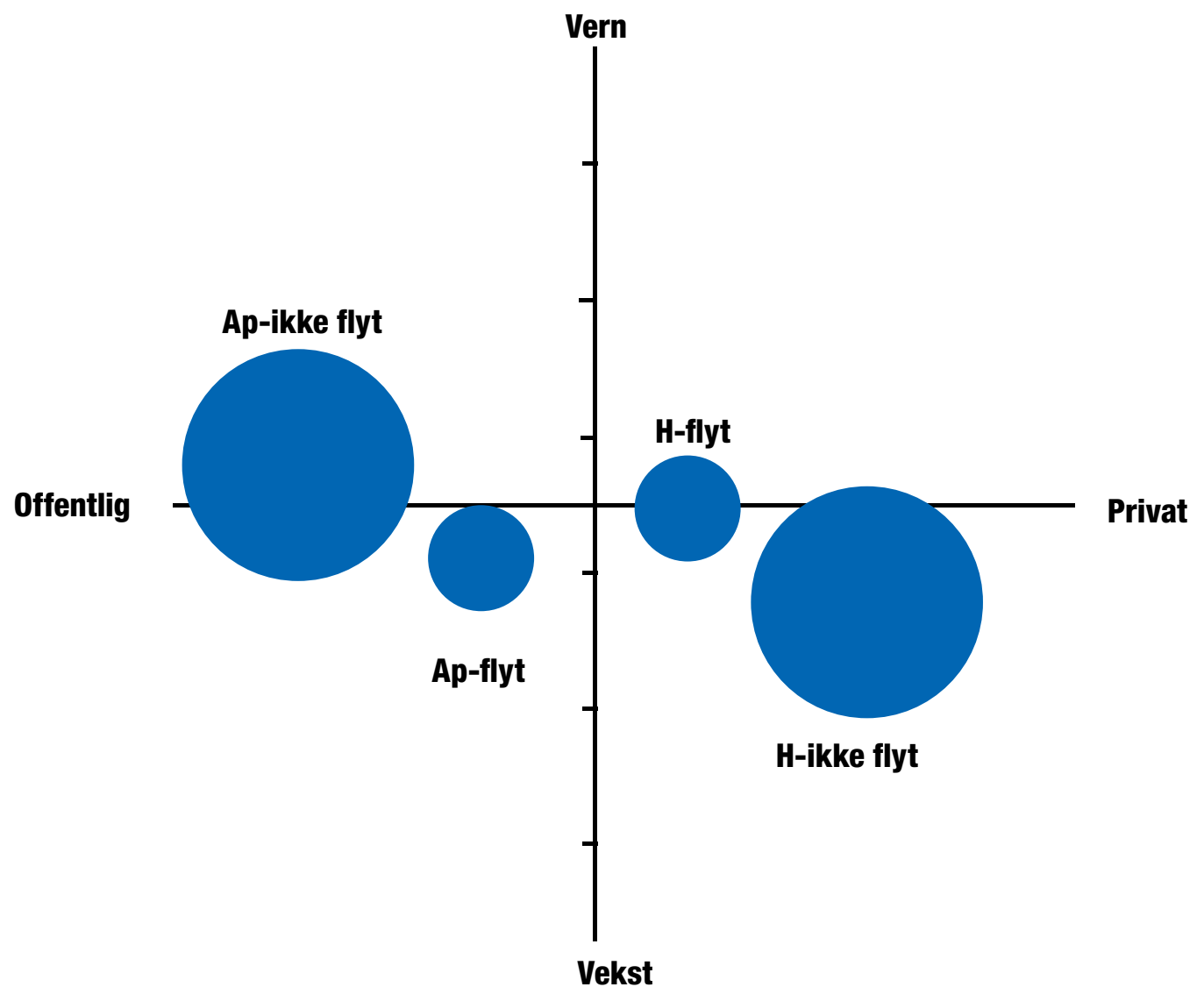
Men hvem er disse velgerne? Hva mener de? Og hva kan konsekvensene for Høyre og Arbeiderpartiet være ved å «jakte» på dem?

Forestillingen om flytvelgerne springer ut fra det såkalte medianvelgerteoremet. Det vil si en antakelse om at mange velgere befinner seg nært et ideologisk sentrum eller midtpunkt, slik at partiene vinner på å bevege seg mot sentrum i stedet for mot ytterfløyene. Denne antagelsen er særlig utbredt blant amerikanske og britiske valgstrateger. Tony Blairs «New Labour» er et eksempel på en slik strategi. Oversatt til norsk betyr dette at kampen mellom de to største partiene – Arbeiderpartiet og Høyre – i særlig grad rettes mot sentrumsorienterte flytvelgere.

La oss først se på antakelsen om at flytvelgerne utgjør en stor og voksende velgergruppe. Tall fra valgundersøkelsene viser at andelen av Arbeiderpartivelgere som vurderte å stemme Høyre vokste fra 10 prosent i 2005 til 19 prosent i 2013. For Høyres vedkommende sank andelen som vurderte å stemme Arbeiderpartiet fra 21 prosent til 17 prosent.

Man skal altså ikke overdrive størrelsen på denne velgergruppen: det er ikke snakk om mer enn en femtedel av velgermassen til partiene. På den andre siden kan den vise seg å være utslagsgivende for valgutfallet, gitt at norske valg ofte avgjøres med små marginer.

Så hvem er flytvelgerne? Skiller de seg fra andre velgere som har stemt på Arbeiderpartiet og Høyre? I valgundersøkelsene har vi gode data som kan gi oss en oversikt over denne gruppen. Vi finner at flytvelgerne er yngre, bosatt i tettbygde strøk, med høyere inntekt og høyere utdanningsnivå enn partienes øvrige velgere. Arbeiderpartiets flyt-

velgere skiller seg noe mer fra sine partifeller enn det Høyres flytvelgere gjør, men alt i alt er det små forskjeller mellom flytvelgere og andre Ap/H-velgere.

Vi finner større forskjeller mellom flytvelgerne og andre velgere som stemmer Ap og Høyre når vi ser på deres ideologi. Arbeiderpartivelgere som i 2013 vurderte å stemme Høyre ligger ideologisk til høyre for andre Ap-velgere; og motsatt, Høyrevelgere som vurderer å stemme Ap ligger et stykke til venstre for andre H-velgere. Disse funnene er helt i tråd med våre analyser av velgeratferd i boken «Valg og velgere».

Sosial bakgrunn kan forklare en del av norske velgers stemmegivning, men det er ideologi og politiske holdninger som er avgjørende. De ideologiske forskjellene ligger også bak funnet om at Arbeiderpartiets flytvelgere er mer opptatt av skattepolitikk, mer positive til skattelettelser, og mer negative til formuesskatten enn Arbeiderpartiets øvrige velgere.

Figuren viser plasseringen av flytvelgerne og ikke-flytvelgere for henholdsvis Arbeiderpartiet og Høyre i et

todimensjonalt rom bestående av en horisontal offentlig-privat-akse (venstre-høyre) og en vertikal vekst-vern-akse. Størrelsen på boblene angir størrelsesforholdet mellom flyt- og ikke-flyt-velgerne. Det kan se ut som om avstanden mellom de to gruppene ikke er særlig stor langs den horisontale aksene, men den er likevel statistisk utsagnskraftig (avstanden måles etter midtpunktet i boblene). Interessant nok finner vi klare ideologiske forskjeller også mellom de to partienes flytvelgere. Aps flytvelgere ligger lenger til venstre enn Høyres flytvelgere. Selv i en velutdannet og urban middelklasse spiller altså ideologi en viktig rolle.

Hva betyr så dette i praksis? Hvis Arbeiderpartiet eller Høyre ønsker å sikre seg stemmene til flytvelgerne, kan partiene forsøke å bevege seg mot et ideologisk sentrum (langs høyre-venstre-aksen). Et åpenbart problem med en slik «sentrumsstrategi», er – som figuren tydelig viser – at det store flertallet av velgerne befinner seg nærmere fløyene. Disse kjernevelgerne vil ikke nødvendigvis være fornøyd med at partiet beveger seg bort fra mer tradisjonell venstre- og høyrepolitikk. En slik strategi vil altså kunne medføre kostnader i form av en demobilisering av egne velgere og tap av velgere til andre partier.

For selv om nesten 20 prosent av Arbeiderpartiets velgere i 2013 vurderte å stemme Høyre, var det nemlig dobbelt så mange (41%) som vurderte å stemme på andre partier enn Høyre. For Høyres vedkommende vurderte tre ganger så mange (54%) å stemme på andre partier enn de som vurderte å stemme på Arbeiderpartiet (17%). Konkurransen fra andre partier var altså større enn konkurransen fra «hovedmotstanderen».

Velgervandringene fra 2009 til 2013 bekrefter ytterligere at dilemmaet var særlig akutt for Ap. Selv om Arbeiderpartiet hadde et nettotap av velgere til Høyre, tapte de enda flere velgere til sentrumspartiene. Tapene til hjemmesitterne var samtidig større enn tapet til Høyre. I 2013 var altså velgere som ble sittende eller gikk til andre partier et større problem for Ap enn velgere som vandret over til Høyre.

Risikoen for partier som forsøker å vinne flytvelgere som befinner seg i en ideologisk mellomposisjon, er med andre ord at man risikerer å støte kjernevelgerne fra seg, enten til andre partier eller til sofaen.